

Mednarodni simpozij *Poučevanje govora*

Ljubljana, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, 12. in 13. april 2019

Znanstveno-strokovna srečanja na temo govora na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo postajajo že stalnica. Leta 2000 in 2006 so priredili dva kolokvija o umetniškem govoru (prispevki z obeh so zbrani tudi v zbornikih), leta 2013 še simpozij o umetniškem govoru. Ta se je kljub tematski zamejitvi v naslovu že razpiral iz umetnosti navzven, kar je dobro razvidno tudi iz monografije prispevkov s takratnega srečanja, naslovljene *Govor med znanostjo in umetnostjo* (Založba Aristej, 2013). Še bolj raznovrstno in odprto razpravo o mnogoterih dimenzijah govorjene slovenščine in govora nasploh pa je omogočil letošnji simpozij z naslovom *Poučevanje govora*, na katerem je bilo predstavljeno 31 prispevkov v sedmih sklopih, oblikovanih okoli nekaj osrednjih tem. Vodji simpozija Katarina Podbevšek in Nina Žavbi (sicer organizatorki že prejšnjega simpozija, prva tudi kolokvijev o umetniškem govoru) sta na dvodnevno srečanje povabili strokovnjake z različnih področij – od predšolske vzgoje do univerz, od gledališča do radia, od prakse do znanstvenega raziskovanja. Na ta način sta ustvarili dvodnevno izjemno tvorno prepletanje raznolikih znanj in izkušenj, kar se je vedno znova pokazalo v razpravah med posameznimi sklopi, ki so navduševale in navdihovale ravno toliko kot sami prispevki udeležencev.

Simpozij se je začel s sklopom prispevkov o razvijanju govorno-jezikovne zmožnosti v predšolskem obdobju (*Simona Kranjc, Matea Hotujac Dreven, Maja Višček*), ko naj bi otrok govor usvajal in raziskoval skozi igro in ob spoznavanju drugih načinov sporočanja, tudi skozi lastno umetnostno izražanje in ob kreativnosti odraslega (*Helena Korošec*). V prvem triletju osnovne šole (*Jasna Jožef,*

Alenka Rot Vrhovec) in kasneje so oblike poučevanja in učenja vse bolj formalizirane, v učnih načrtih za slovenščino v osnovnih, srednjih šolah in gimnazijah (*Simona Pulko*) je mogoče vsako leto najti učne vsebine in oblike, vezane na govorjeni jezik. Vendar pa učiteljice na gimnazijah, ki poučujejo bodisi slovenščino (*Jožica Jožef Beg*), retoriko (*Katarina Torkar-Papež, Darinka Marc*) ali odrski govor (*Nataša Konc Lorenzutti*), kljub temu opažajo, da so dijaki nevešči nastopanja in govornega predstavljanja vsebin ter da jih, kadar jih morajo, predstavljajo nesproščeno, pogosto mehansko, brez smiselne povezave med vsebino oziroma mislijo in prezentacijo. Razprava med prisotnimi strokovnjaki (simpozij je bil oba dneva zelo dobro obiskan, obiskovalci so se dejavno vključevali v pogovore) je pokazala, da je govorjeni jezik v učnih načrtih slovenščine v primerjavi s pisnim še vedno odrinjen precej na rob, zato se učitelji strokovnih izobraževanj na temo govora udeležujejo redkeje kot drugih, ki so jim ponujena. Tudi bodočih učiteljev se med študijem o govoru ne izobražuje dovolj, zato se marsikateri niti kasneje ne zaveda vpliva, ki ga imata njegov odnos do govora in lastni govorni nastop na učence (*Katarina Kežzar*). Neustrezen je tudi uveljavljeni pristop, po katerem učenci govorno nastopajo, ne da bi bili v to obliko smiselno postopno vpeljevani skozi celotno osnovno šolo (*Janja Žmavc*).

Z mladimi, ki so motivirani za nadaljnje izobraževanje o (knjižnem) govoru, a imajo večinoma primanjkljaje v znanju o govorjeni slovenščini, se na univerzitetni ravni srečujejo visokošolski učitelji na različnih smereh: na študiju slovenščine na filozofskih fakultetah v Mariboru in Ljubljani (*Melita Zemljak Jontes, Luka Horjak, Hotimir Tivadar*), na

študiju medijskih komunikacij na FERI UM (*Alenka Valh Lopert*), na študiju dramske igre na AGRFT (*Nina Žavbi*) in na študiju novinarstva na FDV UL (*Tina Lengar Verovnik*); s pretežno študentsko populacijo se srečujejo tudi na tečajih fonetike na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture (*Martin Vrtačnik*). Vsak od predstavljenih študijskih programov ima drugačne specifične, saj izobražujejo bodoče učitelje slovenščine, bodoče medijske govorce in bodoče dramske igralce, vendar je bilo mogoče v predstavitvah najti mnogo stičnih točk in predvsem novih idej, kako vsebine (tudi didaktično) obogatiti. Kljub večji dostopnosti jezikovnih priročnikov in drugih virov pa so nekateri sodelujoči opozarjali na pomanjkanje sodobnih jezikovnih opisov govornice (zlasti knjižne) slovenščine, na rigidnost, tudi ne-realnost nekaterih pravorečnih pravil in na odprta vprašanja kodifikacije, zlasti na ravni izreke. Z izobraževanjem javnih govorcev se ukvarjajo tudi na Radiu Slovenija (*Mateja Juričan, Maja Šumej*), kjer je v tradicijo radijske fonetične šole vgrajeno zavedanje, da je radio sicer učenec, a še bolj učitelj poslušalcev (*Aleš Jan*). Slovenski govorni mediji so ves čas pod drobnogledom laične javnosti, ki je njihov strog presojevalec; občasno to vlogo bolj sistematično prevzame tudi strokovna javnost, nazadnje v 80. letih 20. stoletja, ko je jezik radia in televizije z izjavami vrednotilo in usmerjalo Jezikovno razsodišče (*Lucia Gaja Scuteri*).

Zadnji obsežnejši sklop prispevkov so na simpoziju predstavili strokovnjaki, ki se bodisi kot pedagogi bodisi v drugih vlogah ukvarjajo z dramskim govorom. Posebej dragoceno je bilo spoznanje, da je gledališče prostor, v katerem zakonitosti zborne in drugih govornih zvrsti ne držijo nujno na enak način kot na drugih področjih, temveč dobijo v njem svojstven odmev. Študenti igre morajo razviti tudi sposobnost nadzorovane izraznosti lastnega glasu (*Katarina Podbevšek*), spoznati anatomijo

in fiziologija telesa, ki omogočata ustrezno dihanje in govor (*Alida Bevk*), ter se naučiti celostno pristopati h govoru in k njegovi proizvodnji ob kreiranju gledališkega lika (*Nataša Barbara Gračner*). Izkušnje iz hrvaškega prostora so le delno prekrivne s slovenskimi, tako glede poučevanja umetniškega govora (*Selena Andrič*) kot glede podpore strokovnjaka jezikoslovca pri pripravi predstav (*Karolina Vrban Zrinski*); v slovenskem prostoru je tak strokovnjak gledališki lektor (*Klasja Kovačič*). Poučna sta bila tudi prispevka o spremljanju kakovosti glasu glasovnih profesionalcev po verbotalnem sistemu (*Vesna Kirinič Papeš, Dijana Hodalič, Zlatko Papeš*) in o možnostih, ki jih tudi pri poučevanju govora ponujajo orodja nevrolingvističnega programiranja (*Tončka Godina*). Simpozij sta sklenila prispevka, ki sta kljub zelo različnim izhodiščem v središče postavila tišino; prvi je raziskoval njeno večpomenskost in poetiko (*Tomaž Gubenšek*), drugi je predstavil vzporednice glasovni prozodiji v slovenskem znakovnem jeziku (*Matic Pavlič*).

Dvodnevno druženje je poleg zelo zanimivih prispevkov, ki bodo izšli tudi v zborniku, ponujalo obilo prostora in časa za nadaljevanje med posameznimi sklopi začetih razprav ter za tkanje novih in utrjevanje obstoječih poznanstev. Med udeleženci je vladalo naklonjeno zanimanje, sinergija, ki jo je bilo mogoče občutiti, pa ni bila le posledica njihove iskrene zavezanosti govoru v njegovi mnogoterosti, temveč tudi zasluga neumornih organizatork simpozija in vodstva akademije, ki ju je pri tem podprlo.

Tina Lengar Verovnik
 Fakulteta za družbene vede
 Univerze v Ljubljani
 Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
 ZRC SAZU
 tina.verovnik@fdv.uni-lj.si